

Juryrapport door Jaap Bremer (secretaris jury)

6 september 2009

Bij de eerste confrontatie met alle inzendingen in de kerk in Doornenburg voelde de jury zich overrompeld, toen zij zag in welke grote aantallen – meer dan negentig – en met hoeveel elan beeldend kunstenaars, architecten, landschapsarchitecten, vormgevers en academiestudenten op de prijsvraag hebben gereageerd. Het was onmiddellijk duidelijk dat het geen eenvoudige opgave zou worden, te meer omdat de beoordelingscriteria zo divers en abstract waren. De bekroonde ontwerpen zouden namelijk moeten bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van Lingewaard, afgezien van de eigen kwaliteit van het ontwerp. Het zou in de ruimste zin een relatie met de omgeving moeten aangaan, in dit geval de rivier, de dijk, de klei, de steenovens, de begroeiing, enzovoort. Bovendien zouden verbeelding, originaliteit en experiment bij de selectie voorop moeten staan. En last but not least moest elk voorstel worden uitgevoerd in baksteen of klei. Een niet geringe opgave, uiteraard allereerst voor de inzenders, maar ook voor de jury.

Gezegd moet worden dat in de meeste gevallen veel aandacht werd besteed aan een verzorgde en duidelijke presentatie van het ontwerp door middel van maquettes, foto's, computeranimaties en veel tekst, soms iets te veel. Er was niet alleen sprake van een opmerkelijk aantal inzendingen, maar ook van een grote diversiteit.

De jury heeft gezocht naar duidelijke, uitgesproken ontwerpen, die zoveel mogelijk aan de bovengenoemde criteria voldeden. Zij heeft zich hierbij laten leiden door het begrip kwaliteit, althans door wat zij steeds als een kwaliteit van het betreffende ontwerp beschouwde. Er is eigenlijk geen rekening gehouden met het aanvankelijk gestelde streefgetal van twintig te selecteren ontwerpen. De jury ging ervan uit dat alleen kwaliteit telt. Daarom werden er uiteindelijk geen twintig maar dertien inzendingen bekroond.

Hoewel er in de opzet en de daaropvolgende uitvoering van de prijsvraag gedacht wordt aan tijdelijkheid van het ontworpen object heeft de jury in enkele gevallen toch een zekere permanente opstelling in gedachte gehad om zo de mogelijkheid te bieden een begin te maken met een blijvende kunst- en architectuurroute in gemeente Lingewaard en op termijn mogelijk daarbuiten.

De werkwijze van de jury was eenvoudig. Na een langdurige ronde waarin elk jurylid apart de inzendingen bekeek, werden eerst die inzendingen terzijde gelegd, waarover de jury unaniem van oordeel was dat zij niet voldeden en onvoldoende kwaliteit hadden. Vervolgens werd uit een groep van ongeveer vijftientig inzendingen gekozen voor de ontwerpen die door de gehele jury werden gezien als bijzonder en in principe geschikt voor uitvoering. Tenslotte werd er nog intensief gediscussieerd over een aantal twijfelgevallen, waarvan een enkele het uiteindelijk toch haalde.

Soms bleek er ook bij de bekroonde ontwerpen een spanning te bestaan tussen het concept en de vereiste materialisatie in baksteen of klei. De jury heeft in die gevallen toch gekozen voor het bijzondere concept in de hoop dat er door middel van onderzoek en overleg met specialisten op dit gebied wegen gevonden kunnen worden voor de uitvoering.

De uitverkoren dertien voorstellen zijn zeer uiteenlopend van karakter en weerspiegelen zo de totale inzending. De jury heeft deze diversiteit bij de uiteindelijke keuze laten doorklinken. Ondanks de grote verschillen vertonen sommige ontwerpen ook weer een zekere

verwantschap, waardoor het mogelijk is een aantal groepen samen te stellen met gemeenschappelijke karakteristieken. In dit juryrapport zullen hierna daarom de gekozen voorstellen groepsgewijs en in vogelvlucht worden vermeld en kort getypeerd.

Poëtisch

Enkele inzendingen onderscheiden zich door hun uitgesproken poëtisch gehalte.

'**Bladerdak**' van **Paul Peters** bestaat uit een bakstenen gebouwtje, een eenvoudig huis, waarbinnen een grote boom groeit door het dak heen en ver daarboven. Het is geïnspireerd op het beeld van een oude schuur, "die aanvankelijk de natuur buiten hield, maar later 'in verval' de redder van de natuur wordt" en "De gebakken klei vormt de muren, de boom het dak. Natuur en bouwwerk vormen samen even een object." In '**The Shire**' van **Ralph van Zon en Boudewijn Corstiaensen** wordt een open spiraalvormige ruimte gecreëerd, een ambiance voor vlinders en andere insecten. De ondertitel luidt 'een bruidskamer voor vlinders'. Eenmaal per jaar worden er vanuit een vlieger zaden over de plek uitgestrooid. Bij dit werk én bij '**In goede aarde vallen**' van **Mathilde Beekhuizen, Anna Brandsma, Pieter de Bruyn Kops en Thijs de Zeeuw**, speelt ecologie een niet onbelangrijke rol. De bedenkers ervan willen samen met de baksteenfabrieken een aantal megabakstenen ontwikkelen die als zadenvanger dienen voor de zaden die in Lingewaard neerdalen. De enorme baksteen ziet eruit als een soort spons, waarin de zaden zich kunnen nestelen en ontkiemen.

Formeel

Twee aan de vorige besproken volstrekt tegenovergestelde inzendingen zijn '**GN020 (Aarde Water Lucht en Vuur)**' van **Thomas Gillet en Kobbe Nouwens** en '**Lingering**' van **Rudy Jansen**. Deze werken overtuigen door hun formele eigenschappen en hun geometrische esthetiek. '**GH020 (Aarde Water Lucht en Vuur)**' bestaat uit een hoog raamwerk waarbinnen zich in de vorm van een raster een veld van bakstenen bevindt. De bakstenen lijken te zweven en worden 's avonds aangelicht met LED'S. '**Lingering**' is slechts een bakstenen boog over de Linge, de levensader van de Oost-Betuwe. Het is bedoeld als een eerbetoon aan deze rivier en als een krachtig teken voor wandelaars, fietsers en kanovaarders.

Er zijn nog drie andere inzendingen in deze groep, die betrekkelijk formeel van karakter lijken, maar wel met een verwijzing, een betekenis die veel verder gaat dan wat je ziet. Verder dan de schone vorm alleen. '**Dig into Deep**' van **Alexander Herrebout, Rosie Brader en Hans Ringoot** wil door middel van een aantal strakke paden, die zowel positief als negatief de vorm van het dijkprofiel volgen, de bezoekers een intense ervaring van het rivierenlandschap bieden. Het werk wijst tevens op de kleiwinning en is een ode aan de oer-Nederlandse straat uitgevoerd in klinkers. Voor de paden worden veel verschillende bestratingspatronen gebruikt.

'**2 meter boven W.A.A.L.**' van **B. Schoeren** laat in de vorm van een bakstenen pier of strekdam in de rivier, de grafiek zien van de waterstanden in het jaar 2002. Je kunt de waterstanden van toen zien en beleven door over de dam te lopen. **Jasper Hermans en Rolf Reichardt** kozen met '**Loper op de kraanbrug**' een prachtige locatie: een afgedankte kraanbrug waar geladen en gelost werd. Hij legt hierop met een dikke laag bakstenen een looper tot boven het water. Een plek om tot rust te komen. De grondgedachte ervan is: klei aan de rivier onttrekken, daarvan op het land stenen produceren en met die stenen een verbinding tussen het land en het water tot stand brengen.

Informeel

In tegenstelling tot de vorige drie, zijn twee van de gekozen deelnemers zeer informeel. **'Natuurlijk, Natuurlijk, lekker meanderen'** van **Jeroen Wismans** is een kritisch commentaar op de relatie mens en natuur. Het wil een multifunctionele verblijfs- of recreatieplaats voor mensen zijn: niet een keurig, functioneel bakstenen gebouw, maar een uit elkaar vallend nest van slappe slierten klei of baksteen. Het ander voorstel is van **M.E. van der Linden**. Hij wil met zijn **'Steenhopen'** langs de oever van de rivier willekeurig vormgegeven heuvels creëren om te rusten, te spelen en te genieten van het uitzicht en de ruimte. Hij noemt het "een bakstenen landschapsmeubel". Ook **'Spelonkel'** eveneens van **Jasper Hermans en Rolf Reichardt** ziet er uiterst informeel uit. Het bijna vormeloze bouwsel is opgetrokken uit sinters, aan elkaar gesmolten en kromgetrokken bakstenen, die worden afgekeurd en weggegooid. Het wordt een bouwsel dat langzaam vergaat en teruggegeven wordt aan de rivier, een object dat aanzet tot reflectie en nostalgie.

Experiment

De jury had ook oog voor het experiment en verkoos dit boven het bekende en obligate. Een inzending die vooral van het experiment getuigt is **'Clayground'** van **Peter Groot, Martin-Paul Neys, Rudi Koster en Cor Tiemens**. Door middel van een geraamte van twijgen, dat van binnen wordt gekleed met klei en leem, wordt een sculptuur gebouwd. Dit bouwwerk wordt in brand gestoken en zo afgebakken. Na afkoeling ontstaat er een sculptuur om naar te kijken en in te spelen. Het belangrijkste van de creatie is echter dat de uitkomst onbekend is.

Traditionele eenvoud

De laatste bekroonde inzending **'Tun - L'** van **A.H. Roefs** is van een innemende eenvoud. Het gebouwtje wordt volledig opgetrokken uit baksteen. Op een punt van de dijk in de Bemmelsewaard projecteerde hij een tunnelachtig paviljoentje met een bakstenen tafel en banken. Hier zit men veilig en droog en heeft aan de beide open zijden een wijds uitzicht over de Waal. Hiermee sluit de jury haar rapport. Evenals velen kijkt zij uit naar het moment dat er plotseling in het mooie landschap van Lingerwaard wonderbaarlijke, intrigerende, inspirerende maar ook prachtige bouwsels van baksteen zullen verrijzen.

De Jury van 'Honderdmorgen, Zwervende Erven'

Harry de Vries (voorzitter)

Machteld Kors (lid)

Hans van den Ban (lid)

John Körmeling (lid)

Lodewijk Baljon (lid)

Wim T Schippers (lid)

Jaap Bremer (secretaris)